

SLOVENIJA.

List 8.

V petik 26. Prosenca

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrahaše še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Učilišne knjige slavenske.

(Vsim slavenskim učenim družtvam posebno Lipi vseslavenskej.)

(Konec.)

Predpise za pisanje moramo upeljati latinske in cirilske. Cirilski Slaveni naj se uče popred cirilsko, latinski latinsko in potle cirilsko pisati.

Nemške, kancelaj in frakturske pisarije u slovenskih učiliših ne potrebujemo.

Pismena morajo biti, kolikor mogoče, priprosta in jednostavna (einfach) bez praznih cifrij (Schnörkeln).

Nektera latinska pisavna pismena velika imajo po dve podobi — iz nju se mora tista izbrati in upeljati, ktera je malemu pismenu jednaka ali naj spodobniši postavim: Velika pisavna pismene. A C Č G K M N O U V Z Ž morajo ravno to podobo imeti, kakor mala, samo da se nekaj več storijo.

Nektera cirilska pisavna pismena velika imajo po dve podobi — iz nju se mora tista izbrati in upeljati; ktera je malemu pismenu jednaka ali naj podobnejša.

U latinske abecedi pisavnej imajo nektera pismena po dve podobi — tu se mora tista izbrati in upeljati, ktera je cirilskemu pismenu jednaka ali naj podobnejša.

U cirilske abecedi (abecedi) pisavnej imajo nektera pismena dve podobi, tu se mora tista izbrati in upeljati, ktera je latinskemu pismenu jednaka ali naj podobnejša.

Kratke narodove poslovice so za predpise naj prikladnejši; tudi za narekovanje (Dictando) se morajo poslovice slavenske — ne iz tujih jezikov prestavljene, upotrebovati.

Spisovanje (schriftliche Aufsätze) se mora v deželskih učiliših podučevati več po primerih, kakor po pravilih; tudi ne preveč mehaniko, kakor u nemških učiliših, postavim: ausbilden und erweitern der Sätze, kjer se uče kratko misel s prav mnogimi besedami izgovoriti itd.

Računar na pamet (Kopfrechenbüchlein) je tisti od Dr. F. Močnika spisan in u Primorju slovenskim u učilišča upeljan tako izverst, da ni nič potreba, kakor da se Sloveni glede tehničkih računarskih besed posvečujejo in sjedinijo.

Glede slovnice (Sprachlehre) ne vem, ali bodem mogel na kratkim tako jasno povedati, kakor u svoje misli imam. Obsirneje sem to razložil u svoje knjigi: Pravila kako izobrazovati ilirsko narečje i u obće slavenski jezik.

Vsi Slaveni naj upeljejo jednake naučne slovničke izraze (technische gemeinschaftliche Ausdrücke).

Vsi Jugoslaveni, to je: Slovenci, Hrvati in Serblji morajo imeti glede zadržanja popolnoma jednako slovnico, ravno tista pravila, tista sklanjanja in tista spreznja (Regeln, Abänderungen und Abwandlungen); razlaganje (der Text) mora biti pa za Slovence u latini po slovensko, za Serblje u cirilici po serbsko itd.

Jugoslavenska slovnica mora biti kratka in obseči naj imenitnejša pravila podnarečja slovenskega, horvatskega in serbskega, da bode Slovincam, Horvatam in Serbljem, kolikor mogoče, zajedno vseć.

Ako se u nekakim slovničkim izrazu (Grammatikalischen Ausdruck) vsa jugoslavenska podnarečja soglasijo — se ustanovi te izraz za pravilo.

Ako se u nekakim slovničkim izrazu jugoslavenska podnarečja razlikujejo — se ustanovi tisti izraz, kteri je med Slaveni naj običnejši naj bolje razširjen, za pravilo, drugi manje obični manje razširjeni se postavi u pazko (Anmerkung) kakor jednostranost (idiotismus) bodi slovenska ali horvatska ali serbska.

Za jugoslavensko slovnico bi bila naj prikladnejša Babukičeva: Osnova slovnice slavyanske narečja ilirskoga, malo za učilišča poravnana.

Vsi Čehoslaveni, to je Čehovi, Moravani in Slovaki morajo imeti glede zadržanja popolnoma jednako slovnico, ravno tista pravila, jednaka sklanjanja in spreznja; razlaganje mora biti pa za Čehove u češčini, za Slovake u ogersko-slovenščini.

Čehoslavenska slovnica mora biti kratka in obseči naj imenitnejši pravila češčine in ogersko-slovenščine, da bode za Čehove, Moravane in Slovake prikladna.

Ako se u nekakim slovničkim izrazu češčina in ogersko-slovenščina soglasite — se ustanovi te izraz za pravilo.

Ako se u nekakim slovničkim izrazu češčina in ogersko-slovenščina razlikujete — se ustanovi tisti izraz, kteri je med Slaveni naj običnejši naj bolje razširjen, za pravilo, drugi manje obični manje razširjeni se postavi u pazko, kakor idiotisem.

Da kratko kažem: Potreba je da se cirilica in latina u vse učilišča tudi na deželi upelje, in da se pri spisovanju učilišnih knjig učeni moži iz vsih slavenskih plemen našega cesarstva posvetujejo in potle učilišne knjige složijo u duhu složnim, uzajemnim in vseslavenskim.

Matia Majer.

Načert ustave.

Nedavno smo dobili od slavyanskiga shodiša v Kromerizu poglavitne čerte austrijanske vravnave, ktero tu braveam podamo, in omenimo samo, de je izvorno iz peresa g. Palackiga prišla.

§. 1.

Vse dežele, ktere spadajo k austrijanski zvezni državi, in to ustavno pismo priznajo, storijo skupej edino, nerazdeljivo, demokratsko monarhio.

Te dežele odstopijo od svoje somostalnosti in samovlade (autonomie) samo toliko k središni vladi, kolikor je za obderžanje cele zvezne države ali cesarstva, de je znotraj silna in zvunaj močna, neogiblivo potrebno.

Njih razdeljenje v deželnim in opravniskim obziru se ustanovi po zemljopisni podlagi, narodnosti in zgodovini z posebno postavo.

§. 2.

Popolna verhnost (souveraineté) počiva v celotnosti države: vpira se pa znotraj vzajemno na samo vladu državnega zbora, deželnih zborov in občin.

§. 3.

Vso vladu izpeljavajo v imenu cesarjevim odgovorni ministri, kteri so ali državni ali deželni ministri.

§. 4.

Deržavni ministri so naslednji: 1) Premier-minister ali predsednik brez portefeulla; 3) deržavni minister zvunajnih zadev; 3) vojništva; 4) denarstva; 5) teržtva in deržavnih započetij; 6) domačih oprav.

§. 5.

V vsakim glavnim sedežu deželne vlade stoji na čelu odgovoren minister. V bivših kraljestvih se tudi zamore kraljev namestnik imenovati.

§. 6.

Vsakimu deželnimu ministru so pridani za vsako posamezno vejo deželniga opravnistva odgovorni svetovavci, namreč: 1) miniserijski svetovavec za politiško deželno opravnistvo; 2) za pravico, 2) za omiko, 4) za deželne denarnice in deželni dolg, 5) za obertnost v narsiršem pomenu.

V deželah, ktere imajo kraljeviga namestnika, se zamorejo ti svetovavci tudi ministri imenovati.

§. 7.

Deželni ministri stoje z deržavnimi ministri v kolegialni (tovaršijski) razmeri, in nasproti svojim svetovavcam v razmeri minister-skiga predsednika; deržavnimu zboru so odgovorni po deržavnim ministerskim predsedniku, deželnim zboram pa osebo. Ministerijski svetovavci so samo deželnim zboram odgovorni.

§. 8.

V vseh deželah, okrajih in okolica (Bezirke) so ustanovljeni za izverševanje izpeljavne (eksekutivne) moči lastni uradniki deržavni in deželni. Pervi stoje pod deržavnim, poslednji pod deželnim ministerjam.

§. 9.

Stanovske vravnave se podro v vseh deželah celiga cesarstva. Stanovske naprave in matice (fondi) so postale premoženje te dežele, v kteri se znajdejo. (Praž. Nov.)

Deržavni zbor.

V seji 19. Prosinca je deržavni zbor 4. razdelik načerta podstavnih pravie, ki je zdaj 2. postal, v ti obliki sprijel:

„Prostost osebe je zagotovljena. Nihče ne sme svojimu postavnimu sodniku odtegnen biti; privilegirane in iznemne sodbe (sodništva) ne smejo obstati.“

„Nihče se ne sme zapreti, razun po sodniškim, z podstavami (vzroki) previdjenim, ukazu, drugači če je bil pri hudodelstvu prijet.“

„Ukaz zapretja se mora zapertimu berž ali nar pozneje 24 ur po zapretju izročiti.“

„Vsakteri, ki ga služabniki občniga varstva primejo, se mora v 24 urah k svoji navadni (postavni) sodbi odpeljati ali pa izpustiti.“

„Vsak obdolžen se ima na poroštvo ali zastavo (kavcion), od sodništva po postavi napovedano, nezapert izpraševati, razun primerlejev, od kaznovavne postave raznanjenih.“

V ti seji je izročil Mahalski od 46 galiskih poslancov podpisano vprašanje celimu ministerstvu zastran sedanje obsede, ktera je čez celo Galicijo in Bukovino, to je čez 1500 štirjaških mil in 4 milijone ljudi raztegnena, in v taki ostrošti izpolnena, de je vse orožje

tudi po gorah in gojzdeh, kjer se za brambo proti zverinam potrebuje, pobrano, in ne le vsa svoboda tiska popolnoma odvzeta, temuč tudi še glasno govorenje prepovedano. —

V seji 20. t. m. je bila zopet volitva predsednika, njeni izid po trikratnim volenju je, de je Smolka predsednik z 204 glasi, Štrobah je samo 104 glasov dobil.

Za perviga namestnika je izvoljen Hein, za drugiga Pretis.

Pripoveduje se, de je Cesar državni zbor do 15. Velkiga Travnja odložil.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Namesto štercina je bil 23. t. m. v Kamniku izvoljen za poslanca g. Miha Lavrič, k. k. uradnik pri tukajšni mestni in deželni sodni oblasti; ž njim je slovenčina gotovo gorečega podpornika zadobila. —

V 4. listu letašnje Slovenije je bilo omenjeno oznanilo Goriškiga mestniga in deželniga sodništva zastran ponovljenja hypotek, ktero se je samo v nemškem in laškem jeziku natisnilo in razposlalo. Zdaj zamoremo od te reči bolj na tanko povedati.

Ko je Goriško sodništvo Teržaškemu deželnemu poglavarstvu imenovano oznanilo pervikrat za natis poslalo, je Teržaška vlada odpisala, de se ji zdi wünschenswerth, de bi se to tudi v slovenskim jeziku oznanilo.

Ali Goriška sodna oblast je odgovorila, de je dosti na nemškem in laškem jeziku in je le to v dopisu tako dokazala:

Pervič pravi: „Die hierlands übliche krainische Sprache ist noch bei weitem nicht auf jenen Grad der Bildung gebracht, um als Schriftsprache gebraucht werden zu können, durch Zuhülfnahme kroatisher und illyrischer Ausdrücke werden die Aufsätze nur unverständlich, was bei den meisten derlei Kundmachungen in neuester Zeit der Fall war, worüber das Urtheil der Sachkundigen (saj vi, gospodje, niste kaj tacega?) völlig einstimmig lautet.“

Drugič obljubi duhovščino naprositi, de bi kmetam to oznanilo razložila.

Tretjič: Die Amtssprache ist bei dieser Gerichtsstelle nur die italienische, (je mar to božja, nepremakljiva postava?), in dieser werden alle Rechtsverhandlungen gepflogen, eine Verlautbarung in krainischer Sprache aber könnte di Partheien in den Wahn (!) versetzen, als könnten sie ihre Einlagen von nun an in krainischer Sprache überreichen, welche dann zurückgewiesen werden müssten (!!!)

To se pravi očitno in odkrito govoriti. Ali ni mati rodila slovenskiga moža, kateri bi na državnim zboru ali kjer si bode ministre, če jim je narodov pravica mar, na to hudobno zatiranje in poteptanje svetih pravic Slovencev opomnil.

*) Iz Koroške 19. Prosinca. Pri nas je letas bila zima več del jasna, kakor zvon in merzla, kakor led; ako bode po letu tako vroče, kakor je bilo merzlo, se nam bode skalovje unemalo. — Narodova straža u Celovcu je zibnila, ker bodo od sadaj vojaki stražo stražili. — Slovensko društvo se prav možko in pametno obnaša. — Jednakost Slovencev in Nemcev se na Koroškem še ni oglašila, u vsih uradih in pisarnicah sama jedina nemščina gospoduje, ako ravno bi uradi posebno u Celovcu lahko svoje oglase in zapovedi Slovincam po slovensko izdajali, ker bi vsaki vlastenec iz serca rad kaj takega poslovenil. — U našem seminišču so bogoslovci verli vlastenci. Berejo slavenske časopise, se vadijo sami med seboj prostovoljno javno po slovensko besediti (Vortrag halten) in kar bode slovenskiga spisati, kar vse u jeden zapisnik

imenovan „Venec“ pride. Vsakega četvertaka mislijo se tudi u ilirščini vaditi. U obče lepo ustavno ravna jo u vsim. Vsi vkup si izberejo predsednika, tajnika, blagajnika in čuvarja knjižnice; vsakega leta bogoslovci so si izbrali dva odbornika. Predsednik napove skupščino odbornikov, in kadar je potreba, tudi glavno. Pogovarja se vse po slovensko. Odbor se vsakega meseca ponovi. To je za bogoslovce in za našo stvar verlo koristno, da se na ustavno delovanje navadijo. — Jigranja, tarokiranja in drugih dečarij je mnogo manje med njimi, ker se njihovo serce in misli s mnogo plemenitejšimi stvarmi zanima; ako se s kom izmed njih pogovarjaš, hitro spoznaš, da imaš pred seboj izobraženega vlastenca, kateri pravo stanje naše pozna. —

Učilišča so pri nas še ravno take, kakoršne so bile sadaj leta pod Meternihom. „Šulrot“ je sicer ustanovil učitelja slovenščine na gimnaziu celovškem, pa sadaj nič več ne podučuje in „Šulrotu“ je pa tudi prav. Nekteri mislijo, manje se tote slovenščine sliši, bolje je; tudi še upajo ves slavenski narod s nemško „bildungo“ ponemčiti. Gospod Jančič sadaj sam prostovoljno u slovenščini podučuje po želji slovenskega društva in ima toliko poslušateljev, da že skoro ni učilišne jipse dovolj prostorne. — U bogoslovju bi se imelo po pravici pastirstvo (Pastoral) za Slovence po slovensko razlagati, pa tisti, katerih dolžnost bi bila, za to poskerbeti, nič ne poskerbijo.

Naše učilišča na deželi so večidel še po starim kopitu. Jedni se tolažijo, da bode se že na bolje obrnilo. Bog daj! pa kakor se sadaj kaže, ne bode nič. Prišla je sicer tudi k nam lepa, dolgo željena zapoved od popečiteljstva prosvete (Unterrichtsministerium), da se mora u učiliščih na deželi „bloss in der Muttersprache“ podučevati, to je pri Slovincih samo po slovensko, pa ta zapoved je toliko izdala, kakor bi bob u steno metal. Kar so domorodci storili, to je bilo storjenega, drugega pa nič. Na nekterih slovenskih krajih imamo še tverde Nemce za učitelje, kateri ne znajo ne slovensko govoriti, ne brati, ne pisati. Učitelji, da se Bogu usmili! Učilišnih bukvic s našim pravopisom tudi ni dobiti, u Terstu so prav lepe, pa po pravici se terjati ne more, da bi učitelji po samim u Terst pisali ali sami po bukvice hodili. Praeparanti, tudi slovenski, se samo po nemško uče, po slovensko pa nič. — U „Schulrathu“ imamo, več del Nemce, naše sovražnike, in nemskutarje, beseda vlastencov ne more med njimi obveljati. Kako bode tak Nemcon kaj dobrega za slovenska učilišča pregovoril, kadar ne zna po slovensko ne govoriti, ne brati ne pisati in kadar le zmiraj terdi, da je vsa Koroška tverdo nemška, ako ravno nas je 118,000 Slovencev. Dokler bodo taki ljudi učilišni častniki za slovensko strano, in bodo oni višjim uradam in ministerstvu glede slovenščine „rathovali“ in svetovali, za nas pomoči ni. Nekteri Slovenci se boje, da bode za naše učilišča za napred se slabejši kakor je sadaj; in ako bi vse učilišča na slovenskej strani henjale, bi saj praznega plačevanja ne bilo, pri totej nemčariji se mladina tako nič ne nauči, kakor malo po nemško čeklaje brati, in še to ne razumi in kmalo spet pozabi. Kjer je kak domorodec pri učilišču tam je, to se ve, vse lepše oskerbleno.

Kako bi se moglo u tej reči pomagati?

Mi vemo, da popečiteljstvo zapovedi izdaja, da bi se dopolnovali; — mi vemo, da imajo zapovedi dopolnovati ne samo tisti „podverženi“ temoč še bolj častniki „predpostavljeni“, kateri bi imeli lep izgled dati, sami zapovedi dopolnovati in paziti, da se dopolnujejo. Ako bi že sadaj na prvo zapoved popečiteljstva slovenščino u učilišča upeljali in jo podpirali — vlastenci bi jih visoko častili; kadar jih bode pa sila prisilila, da bodo morali u jeden mah na vrat na nos se spreober-

niti u goreče podpiratelje slovenščine, se jim bodo ljudi pa smejali.

Jaz tako le mislim:

Dobro bi bilo, da bi slovenske društva prositbeno pismo popečiteljstvu prosvete napisale, kratko, bez velikega dokazovanja, blizo tako;

„Mi spodobno prosimo:

1. da bi vsaki učitelj na Slovenskim moral po slovensko govoriti, brati in pisati znati, 2. da bi se slovenski preparanti morali učiti po slovensko brati in pisati in da bi se zato učitelj slovenski za nje ustanovil in naravno tudi plačal,

3. da bi se za učilišne častnike postavili le iskreni in marljivi vlastenci, posebno u slavenski učilišni svet (Schulrath), in da bi u „Schulrathu“ nobeden ne smel glede slovenskih učilišč komandirovati, kateri ne zna po slovensko govoriti, brati in pisati.

Mi to prosimo, ker smo prepričani, da se slovenske učilišča ne dajo nikakor poboljšati, dokler se to ne zgodi.“

Te želje so tako pravične, da ne morejo pravičnejše biti, in tako jasne, da ni potreba nič dokazovati, samo jih izgovoriti; tudi mislim, da bi se nam ne odrekale. —

Učitelji deželski se u Koroškej kader bode sberejo, in se od učilišnih stvari posvetujejo. Na nemškej strani se posebno radi zavoljo duhovnikov prepirajo. Jedni so od popečiteljstva prosili, naj bi duhovniki nič s deželskimi učilišči opraviti ne imeli, drugi so pa spet na opak terjali, da morajo učilišča vsigdar pod zapovedjo duhovnikov biti. — To je prazno prepiranje. — Po pravici se moro u tej stvari takole govoriti: U učilišča se morajo postaviti možni učeni, marljivi in domorodno misleči, naj so stanu ktere ga koli hočejo. Ali bi ne bila očitna krivica, ako bi se učeni, marljivi in domorodno misleči možni od učilišč odstranili, ali, ako bi se neučeni, nemarni in nemskutarski ljudi u učilišča postavili jedino zato, ker so tega ali unega stanu? — Mi terjamo, da naj imajo jednake pravice vsi narodi, stani in ljudi — razliko naj dela samo več ali manja učenost, marljivost in poštenost. — Na slovenskej strani se mora posebno dekanija kanavska (Kanaltal) hvale vredno spomniti; ona je naj poslednja slovenska dekanija proti zapadu in se meji na Italio, Goriško in Krajnsko in ima le 5 slovenskih far in vmes 4 nemške, pa vender se je ljubezen do slavenstva nanadano veselo unela med duhovniki in učitelji. Pet jih je stopilo k slovenskemu društvu celovskemu, od novin „Slovenija“ so naročili 4 iztise, zvunaj tega se dobijo u Žabnicah u kavani (Kafeehaus) g. Možica sledeče novine: Slovenija, kmetijske novice, slavische Centralblätter, Herold, Klagenfurter Zeitung, tudi slavenski Jug in narodni noviny iz Praga.

Učitelji so se že večkrat sbrali, se posvetovali tudi s nekterimi duhovniki, ki so prijatelji učilištva, in so prositbeno pismo prav pametno složili in ga popečiteljstvu prosvete poslali. Oni prosijo:

1. da bi se učiteljem mezda povečala,
2. da bi ne bilo potreba učitelju samemu šolskega plačila terjati, ker to u sosedščini vse veselje do učilišča ugonovi,
3. plačilo za učitelja naj bi vsaki po svojih dohodkih (Einkommensteuer) plačeval, ali ima otrok ali ne;
4. da bi se učitelju zaslužek, ki ga ima kakor cerkvenik (mežnar) in organist, ne zarajtal u mezdo, ali saj ne tako drago, kakor do sadaj,
5. da bi se povsod vlastno učilišče sosedalo, kjer ga še ni,
6. da bi vsakemu učitelju se opredelil nekak vertec ali njivica, kjer se tega ni, da bi imel sam nekaj sem vzeti, in da bi mogel učence tudi u sadoredji in u poljedelstvu podučiti.

Na Koroškem tri reči močno manjkajo: voda, kjer so vreli in studenci zamerzili; drobni denarji in sreberina, naj bolj pa od novega leta sem zaupanje (Vertrauen) in zadovoljnost; vse se boji, da bi ne prišlo spet vse na staro kopito. Izobraženi mestljani sicer več del sadaj samo od vremena pogovarjajo se, le redko kedaj reče kdo: da bode prišlo vse spet na staro kopito, in drugi mu tedaj odgovori: Das wäre höllisch! Tudi kmete že začne močno skrbeti — posebno od kar so zvedili, da je c. k. kresija u Gorici oestro zapovedala, da tiste lovske pravice gospodščin ne bodo henjale in se ne bodo odkupile. — Bog nam vsim pomagaj! ali bi imelo vse po rakovo jiti, — ljudi se ne bodo dali potolažiti, ne bodo nikomur, nigdar, nič več verjeli in zaupali. Sicer je pri nas vse mirno u deželi in do sadaj jasno u povetru.

Brali smo v novinah, da je v Celovcu stolica za porodništvo (Lehrkanzel der Geburtshilfe) prazna; brali smo pa tudi, da je popolnoma znanost slovenskega jezika potrebna lastnost tistega, ki hoče si to stolico zadobiti.

Oglasili so se nekteri gospodi učeni in poštovani; med njimi tudi gosp. Germovnik, c. k. okrožni ranocelnik, začasni učenik porodništva, po celi Koroški deželi sloveč porodničar (Geburtshelfer) in slavni iskreni Slovenec, ki bo v kratkim verlo in prav razumljivo pisano knjigo od porodništva v slovenskim jeziku na svitlo dal.

Oglasil se je pa tudi neki sicer vse časti in hvale vreden gospod, pa žali bože! terd Nemec, ki slovenske besedice ne zastopi, — in sliši se, de njemu ne bode lahko spodletelo, ako ravno ni pridjal tiste znane svedoče (Zeugnis), da zna slavenski.

123 slovenskih far ima torej brez babice ostati?! alj jim niso potrebne, ko nemškimi, ja še veliko bolj potrebne, ker jih v mnogo farih dozda clo manjka? alj so mar Slovenke angelci, de bojo razumele učenika, kteri v ptujim jeziku govori, da bojo zapopadle nauk, kteriga rojene in terde Nemke zavolj naučnih besed in izrekov (technische Ausdrücke) težko težko zastopijo? —

Pod Meterniham, hudim Slavjanov sovražnikom, je mogel vsaki uradnik in učenik pridjati svoji prošnji saj svedoče, da se je slovenski jezik naučil; sedaj, ki je tud Slavjanam narodnost zagotovljena, še tega ne bo več treba; še brez tiste svedoče se bojo terdi Nemci v slovenskih uradah, na slovenskih stolicah bahali in mastili!

Slavjani! alj se bo z nami tako ravnalo, tak so prazne besede dveh cesarjev, — prazne so besede ministerstva, — prazne so besede celega državnega zbora: jednakost vsih narodov bo le samo na papirju ostala.

Željno perčakujemo sklep poglavarstva in ministerstva; ob svojim času ga bomo razglasili. —

Pri ti priložnosti tudi nekaj od slovenščine na Koroškem. Slovenski duh se je po celi Koroški deželi lepo vnel in krepko napreduje; posebno pa — kar je naj bolj čudno! — v tistih dolinah in krajih, kjer je v poprejšnih časih slovenščina le malo slovela, je clo znamenana bla in zasramovana. Živ dokaz, kaj pravi domorodci zamorejo. Le slab je bil začetek slovenskiga življenja na Koroškem: le neke 5 ali 6 rodoljubov je počelo trudljivo, ja nevarno delo, je osnovalo slovensko društvo v Celovcu, in glej! Bog je dal pravici svojo moč, — slovensko društvo se vsaki den množi po številu, po moči in po časti, in že je slovensko društvo s svojim občeljubljenim in visoko učenim vodjem sredotočno sonce (Centralsonne), ktero svoje zlate žarke razliva po vsih slovenskih dolinah in planinah, in slovenski duh oživlja in okrepuje.

Slavni domorodci, ljubi pomagavci! le trudite se z nami za Slovenijo! gg. Matija Ma-

jer v Kanaleu, Kronik in Kravcar na Zili, Lesjak okolj Beljaka, nadsodnik (Oberrichter) Serajnik v zgornim, Somer v dolnim Rožu, Kalin v Velkovcu, Skerijanc v dolni Kapli, Koler na Terholci in vsi drugi, le verlo in krepko postopajte, kakor dozda, na blagim rodoljubnim potu: Slovenija — zbuena in rešena — bo vaše imena med zvezde kovala.

Res je, da je ta pot težaven, s ternjem nastlan pot, alj vender le on pelje na pravi Slovenca dom; res je da imamo mnogo protivnikov; alj složni bomo gotovo premagali vse: premagali bomo nemško šolsko svetovavstvo, ki slovenski duh zadušuje in zatira, ki ministerialne za Slovence dobro misleče postave tako obrača in razlaga, da bi nemščina tudi še za naprej v slovenskih šolah se košatila; — premagali bomo lene in neslane učnike in uradnike, kterim slovenska pšenica dobro, slovenska slovica pa slabo diši, kterim bi zlo dopadlo, še za naprej v slovenskih šolah borne otročice, in v pisarnicah revne kmete po nemško zarenčatiti, naj si taki vihajo svoje moštace, kjerkoli drago; pri Slovenceh nigdar ne. Prišla bo gotovo ura, kjer bodo taki želi, kar so sjali; Slovenija, od njih nemilo poteptana, bode otresla stare verige, z njimi pa tudi vse tiste, ki so ji verige kovali, Bog, pravični mašovavec vsake krivice, še živi: Bog je z nami, kdo će biti proti nam?

Celovec 17. Prosinca 1849.

Svečan.

Hervaska in slavenska dežela.

Od bana poklicani odbor hervasko-slavonskiga državniga zbora je izdelal načrt od osnove državniga svetovavstva, iz kteriga tu prva dva razdelka postavim:

§. 1. V vseh opravilih, ktere spadajo na domače opravništvo teh kraljestev, ima izpeljavno vblast ban, kot kraljev namestnik. Vsaktere naredbe, zapovedi, sklepi in imenovanja imajo samo takrat veljavo, kadar so podpisane razun bana od eniga državniga svetovavca.

§. 2. V področje državniga svetovavstva spadajo brez iznimke vse veje državniga opravništva, kolikor se tičejo teh kraljestev. Samo zvonajne zadeve države, kolikor to edinost monarhije nasproti drugim evropejskim državam tirja; opravila denarstva, kolikor to tirja skupno obcnoderzavno gospodarstvo; in in vojniške reči, kolikor to tirja zvonajna in znotrajna varnost države obcnodržavne, so podveržene tudi za te kraljestva oblasti središnjiga vseavstrijskiga ministerija z proti podpisam eniga za te kraljestva namestniga ministra. —

Dalmacia.

Narodnost slavjanska v Dalmaciji dan na dan terdnejši podstavo dobiva, kar tudi naslednja prigodba pokaže. V začetku mesca Velkiga serpana je sklenila občina Kotorska, serbsko šolo napraviti. Ministerstvo ja pa že samo popred vkazalo bilo v glavnih šolah narodni slavjanski jezik učiti. Ko so to serbski rodoljubi zvedli, so šli berz h katoliškemu škofu kot vodju normalnih šol, prosit ga za izpolnenje tega ukaza; on pa jih je jel prositi, de naj še kaki dan pojenjajo, de jim že da odgovor; viditi, de se šof nekako vmikva, so sklenili, svojih otrok pred v normalno šolo ne pošiljati, dokler se viksi ukazi ne izpeljejo, in so enako izjasnenje v mestni svetovavnici podpisali.

(Več. list.)

Česka dežela.

Nemški vladni časopis „Prager Zeitung“, je zavoljo nekiga sastavka od Rusa Bakunina, kteriga je vredništvo Novin Lipe Slovanske natisniti dalo, priložnost našel ne le imenovano vredništvo, ampak celo društvo „Lipe

slovanske“ napasti in obrekovati; iz tega nekteri sodijo, de Lipa slovanska v sedajnim ministerstvu prijatlov nema. —

V Pragi je nekdo 17. t. m. po neči vojaški straži perst odstrelil; zato je vojniško velitelstvo razglasilo, de bodo odzda za naprej straže nabite puške imele, in po noči vsakiga mimgredečiga klicale. Narodni Noviny opominjajo živo Pražane, naj ne dajajo priložnosti nikakoršnemu prepiru z vojašnjo. Z te prigodbe so vstale povesti, kakor de bi se bil v Pragi zopet boj vnel. —

Galicia in Vladimiria.

Iz Lvova 10. t. m. Kot blisk je prešnil iz nenada glas celo Galicijo, de je general Bem v Bukovino se zagnal, v kteri nikjer vojniških posad in brambe nobene. Po prvem oznanilu od tega napada je bil poslan general Barko do jugo-izhodnih krajev, do Bukovine, Kolomiskiga, Stryiskiga in Stanislavovskiga, de bi černo vojsko na noge spravil in včeraj sta šla odtod 3 bataljona pešcov (Deutschmeister in Hartmann) proti Bukovini, danas gre pol druge baterie; in iz vseh krajev ima k nam še vojašnja priti. —

Iz Lvova. Gosp. Dan. Volovasky je od Nj. Veličanstva za učitelja ruskiga jezika in slovstva na tukajšnjim učilišu postavljen. Iz tega se vidi de, bo v izhodnji Galicii rusinstvu zlato sončice sijalo, in de se poljski živelj mora bolj proti zapadu z poglavitnim mestam Krakovo potegniti. Iz obzira slavenske vzajemnosti je naprava stolice ruskiga jezika, in če Bog da, v kratkim rusinskiga vsučiliša v Lvovu prevažno. Mi le opomnimo razglasa Čehov na Poljake, v kterim jih k ožji prijateljski zvezi z Jugoslaveni opominjajo, kteriga so pa Poljaki z zaničljivim smeham, Rusini pa z groznim veseljem prevzeli.

Ogerska dežela.

Sedemnajsti razglas armade. G. m. Götz da na znanje iz Mosoča 17. t. m., de si je z velikim trudem Turočko županijo podvergel, vstopa pri Batuski in Stubni obložil, in po tem 16. t. m. proti Neusohlu in Kremnici ogledno trumo poslal.

Ta truma je pri Turčku sovražnika dosegla, iz njegoviga postavljenja ga pregnala; vendar zavoljo noči, ki je nastopila, ni mnogo dobička iz tega imela.

17. zajutro je prišlo iz Kremnice več puntarskih trum, de bi zgubljeno postavljenje zopet vzele.

Ali krepki vpor naših vojakov in zguba od 117 prostih in 4 oficirjev, 100 mertvih, ki so na borišu ostali, in veliko ranjencov, ktere so sabo vlekli, sta jim pogum vzela in po bitvi od 4 ur so se vmaknili; med tem so pa naše ogledne trume moč in mesto sovražnikov opazile in tako bo mogoče z fml. Čoričam, ki je iz Pešta čez Vaitzen za tem puntarjem šel, jih poprijeti in pokončati.

Oznanila iz glavniga staniša fml. Šlika od 17. t. m. povedo, de je ogerski, v Debrečinu zedinjeni, zbor, prepričan, de svojih hudobnih naklepov nikakor izpeljati ne more, sklenil, ogersko armado razpustiti.

De bi ga v ti misli poterdil in vsaki poskus pobegnenja puntarskim vodjam presekaj, je fml. Šlik, ki je za armado pod fml. Šulcigam (4 bataljone, 8 eskadronov, 18 topov) vedil, de se proti Miskolcu, in druga pod Götzam čez Kremnico in Štavnico proti Cipsi pomikva, in ker so se v Erdelju reči dobro obrnile, pustil Leučavo od m. Kiesewetter obleči in je 15. t. m. en odsek od Eperies proti Hanusfalvi, Varano do Homone poslal, de se bo drugimu oddelku, ki je 17. iz Kasave se zdignil, pridružil in tako čez Sarospatak proti Tisi ravnati počel.

Fml. Šlik maršira sam, pustivši brigado Deymovo v Kasavi, proti Tallyi, in odtod proti Tokaju in Debrečinu. —

Nepolitiški del.

Zakaj sim tužin?

Bratec — meni smili
Naša se mladost,
Ker le nemška sili
Se ji učenost.

Kaj ti je — pobara
Me prijatelj moj —
Radost de ti stara
Je prešla nočjo?

„Sonce zmir ne sije,
Večkrat ga oblak
Černi tud pokrije,
In nastopi mrak.“

In koga te žali?
Kaj težko ti dé?
Kakšni červ al kali
Grize ti serec?

„Uzrok imam biti
Tužniga serec,
Uzrok ima liti
Grenki curk solzá.“

„Le poglej učenci,
In poglej na vse,
Vsi skoz smo Slovenci,
Tujcov mickno je.“

„Al na našim tlaki
Učeniki le
Tuji so možaki,
Tujci nas učé.“

„Tujci, ki ne znajo
Nič Slovenskiga,
Prazno serec imajo
Duha našiga.“

„Kaj de tujcik bore,
Kar nam treba je,
Nas učiti more,
Ve to lohka se.“

„Vsa po nemško grede
Učenost do nas,
Božje nam besede
Nemški dojde glas.“

„Čuda ni, de malo
Prime se serec,
In de zgine kmalo
To še iz njega.“

„To je, kar me žali,
Serec mi teži,
To enako skali
Ah na njem leži!“

„Ino pred razjasnil
Se ne bo obraz,
Dokler tujstva vgasnil
Čern ne bode čas.“

Valjavec.

Nekimu očetu treh sinov se desno oko smeje, levo pa joka, solzi.

Serbska narodna pripovedka (iz Podunavke.)
(Konec.)

Gre za njo, prideta do velike jame. Zdaj lisica reče: „Tukej je deklica.“

Šel boš zdaj v to jamo globoko pod zemljo.

Prejdes dvanajst straž, kakor poprejšne.

V poslednji sobi v zlati zibelki leži zlata deklica. Zraven deklice stoji veliko strašilo, katero veka: ne! — ne! — ne!

Ti pa se nič ne boj, ono nikomur nič storiti ne more, samo ga je zlobna mati postavila zraven svoje hčerke, de bi ji nihče blizo ne smel in je ne odpeljal.

Deklica pa komej čaka, de se matrne hudobije znebi in oprosti. Kadar pojdes z deklico v zibelki nazaj, lupi vsake vrata za sabo, de se zapro, de ne more straža za tabo iti in preganjati te.“

Tako je tudi storil. Gre skozi vse straže, stopi v poslednjo sobo, v sobi se deklica v zlati zibelki ljulja, zraven zibelke pa stoji veliko strašilo, kričaje: ne! — ne! — ne! —

Ali on se za to kar ne zmeni. Vzame zibelko v roke, vsede z zibelko na konja, gre, pa lupi z vratmi, in vrata se zapro od prvih

do poslednjih, in izleti z deklico v zibelki pred lisico, Lisica ga komej čaka.

Zdaj mu reče lisica: „Jel de ti je žal dati tako lepo deklico za tega zlatiga konja? drugači pa ne boš mogel konja dobiti, zakaj zaklel si se pri očetovim vidu.“

Ali daj, de poskusim, ali bi ne mogla jaz biti zlata deklica.“

Skoči tje in sem, in preoberne se v zlato deklico, vse je deklisko pri nji, samo oči so ji nekoliko lisičjim podobne bile. Dene jo v zlato zibelko. Pravo deklico pa pusti pri nekem drevesu, de zlatiga konja varva.

Gre, odnese zlato zibelko, in v zibelki lisico-deklico. Izroči jo gospodarju zlatiga konja, in reši zakletvo očetoviga vida. In se verne k konju in deklici.

Zdaj skup pokliče ravno tisti gospodar zlatiga konja poln veselja, ker je zlato deklico dobil, vso svojo gospodo, napravi velike gostje, de jih časti, in pokaže jim, kaj je on dobil za svojga zlatiga konja.

Ko so gosti pregledovali deklico, se eden zagleda in reče: „Vse je deklisko in zlo je lepa, ali oči so ji podobne lisičjim.“

Komej to izreče, skoči lisica ter vteče.

Gospodar in gosti se razserdijo, de je uni rekel oči lisičje in ga vmore.

Lisica doteče k nespametnemu pa gresta daleč, de dasta zlatiga konja za zlato jabelko. Prideta do mesta. Mu zopet lisica reče: „E vidiš, zdaj si dobil zlato deklico.“

Ali k zlati deklice se tudi zlat konj prileže. Jel de ti je žal dati zlatiga konja?

Neumni: „De, lisica, zlo mi je žal pa vender rajši čem, kakor de bi mi oče jokal.“

Lisica: „Daj de poskusim, ali bi jaz mogla biti zlat konj.“ Skoči tje in sem, in prestvari se v zlatiga konja, samo ima rep lisičji.

Pa reče: „Zdaj me pelji, de ti dajo zlato jabelko, in jaz vem kdaj k tebi nazaj pridem.“

Odpelje ta konja-lisico, preda ga gospodarju zlate jablane, in dobi zlato jabelko.

Zdaj se gospodar zlate jablane razveseli, de je tako lepiga konja dobil, pokliče vso svojo gospodo na čast (gostije), de se jim pohvali, kakšniga konja je dobil. Jamejo gosti konja ogledovati in čuditi se, kako je lep, na enkrat se eden zagleda v rep, in reče:

„Vse je lepo in vse mi dopada, samo bi rekel, de je rep lisičji.“

Ko to spregovori, skoči lisica in odleti. Gosti pa se hudujejo čez uniga, ki je rekel rep lisičji, pa ga pogube.

Lisica pride k nespametnemu in gre z zlato deklico in konjem in zlatim jabelkom k terti.

Zdaj pravi zopet lisica: „E vidiš, zdaj imaš zlato jabelko. To de zлата deklica brez zlatiga konja in zlat konj brez zlatiga jabelka se kaj ne primeri. Jel de ti je žal dati zlato jabelko?“

Neumni: „De, lisica, ali moram, de terto dobim, de mi oče ne plaka. Rajši čem, de se mi oče ne joka, kot vse, kar imam.“

Lisica reče: „Daj de poskusim, bi li mogla jaz biti zlato jabelko.“ Skoči semtertje in prenaredi se v zlato jabelko, pa reče de jo odnese in de jo da za terto. Nese on zlato lisico-jabelko, in da je gospodarju terte, dobi terto in odide.

Gospodar pokliče skupi od veselja vso svojo gospodo, napravi veliko pojedino, ter se hoče pohvaliti, kako zlato jabelko je dobil.

Eden pa se zagleda močno va-nj in reče: „Vse je lepo in nemore lepši biti, samo je ta sad na obliko lisičjih glav, in ne kot druge jabelka.“

Ko uni to izusti, plane lisica in odrine. Uni se pa zjeze in ga vbijo, ker je rekel lisičja glava.

Loči se zdaj on od lisice in gre domu, pri sebi je imel zlato deklico, zlatiga konja, zlato jabelko in terto.

Ko pride do tistiga razpotja, na katerim se je bil od svojih bratov ločil, ko je zdoma po terto šel, zagleda množico ljudi zbranih, gre tudi on bliže, vidit, kaj je.

Ko pride tje, stojeta njegova brata obsojena in ljudje ju obesti hočejo.

Reče on deklici, de sta ta njegova brata, in de bi ju rad odkupil. Deklica potegne iz njeder silno blaga in on brata hudodelnika, ktera sta mislila ljudo vbivaje, požigaje in pokončevaje terto dobiti, otme in odkupi.

Una sta mu zavidila, ali nemata kod in kam. Pridejo domu. Nespametni postavi terto v vert, kjer je popred bila, terta začne vino liti, in očetovo levo oko jenja jokati se in se zopet smejati počne.

Jabelko začne cvesti, zlati konj razgetati, deklica pa prepevati, radost in veselje je v dvoru, de je kaj.

Enkrat pošlje oče sinove, de mu prineso iz njive tri klasove žita, de vidi, kakšna bode letina. Ko pridejo na polji do nekiga vodnjaka (šterne), rečeta nespametnemu bratu, jima vode zajeti, de se napijeta. On se stegne nad vodnjak, de jima vode zajme, una pa ga suneta v vodnjak, kjer vtone.

Na enkrat neha terta vino liti, očetovo oko začne solziti, jabelko se nagne (klone), konj neha razgetati, deklica začne plakati in konec je veselja.

Med tim pride ravno tista šantava lisica, se spusti v vodnjak, in polagano svojga pobratima izvleče, izcerpa iz njega vodo, ga položi na živo travo, in on oživi.

Ko on oživi, se spreoberne lisica v prav lepo deklico, pa mu pripoveduje, kako jo je mati zato, ker je njeniga narvečjiga sovražnika smrti otela bila, preklela: „Prekleta bodi, in v zvito lisico se prenaredi in gugaj se na treh nogah tako dolgo, dokler svojiga dobrotnika od vodene smrti ne rešiš.“ — Zdaj pa z Bogam.“

Ona gre na svojo stran. Nespametni pa na svojo, k svojimu očetu, in kakor na tlan stopi, začne terta zopet vino liti, očetovo oko se smejati, zlati konj razgetati, in zlata deklica prepevati.

Pove očetu, kaj sta mu brata na poti storila, in kako ga je neka deklica v kletvi rešila, in sebe kletve znebila. To slišati oče una dva hudobneža od sebe v svet prežene. Tega venča (poroči) z zlato deklico, z ktero je dolgo v veselju in zadovoljnosti živel.

Z m e s.

Kakor je bilo že v Slovenii omenjeno, izhajaj v Zagrebu memšk časopis z imenom: Südslavische Zeitung; vrednik je g. Praus, založnik g. Dr. Demeter. Prišlo je že več listov na svitlo, iz katerih smo se prepričali, de zasluži ime, ktero ima na čelu. Ne samo uvodni sestavki so zlo važni in izvrstni, temuč tudi dopisi iz slavjanskih krajev, zlasti pa iz Prage časopisu veliko ceno dajajo; zatorej smo dolžni ga bravam priporočiti. Izdaja se trikrat na teden: v ponedeljek, sredo, petek, in velja po pošti polletno 5 gold. in 10 kr.

* V nekem mestu, kjer je bilo ob času vojske veliko vojašnje, je prosil nekdo v cerkvi, de bi Bog mesto od vojakov otel, ako se pa to zgoditi ne more, de bi saj prošnjo vojakov vslišal. Neki polkovnik, ki je zraven njega v cerkvi stal, je to molitvico slišal, ter ga je, po božji službi za njim stopivši, poprasal, kaj de je prav mislil. „E no,“ mu odgovori mesčan, „vojašnjo slišim zmiram, ko pravi: Vrag me vzami; ko bi se njih prošnja vslišala, bi jih koj manj bilo.“

(Šotek.)

* Doblhoff, bivši minister in poslanec, je poslan od vlade kot poročnik v Hag. Pred odhodom je povabil (14. t. m.) k pojedini okoli 40 poslancev iz vseh strani. Nemci in Slavjani so lepo mirno eden zraven drugiga sedeli, Pinkas je napil Nemcam, Suzelka pa Slavjanam na čast, Fishof na zdravje Palackiga.

V Sloveniji od 29. Grudna 1848 me neki gospod *) opomene, da naj spodobneje govorim od slavnega Jelačiča.

Nemorem se spomniti, da bi bil gda od gospoda horvačkoga bana nespodobno govoril, vsako takšno sumnjičenje zato od sebe odbijam. Slutenberg.

*) Opomba vredništva. Daljšiga besedovanja v ti reči nam natisniti postava ne veleva.

Zitni kup.	V Ljubljani		V Krajnji	
	20. Prosenz.		22. Prosenz.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
Srednja cena 1 mernik.				
Pšenice domače	2	39	2	36
„ „ banaske	2	40	2	52
Turšice	—	—	1	35
Sorčice	—	—	—	—
Reži	—	—	1	40
Jecmena	—	—	—	—
Prosa	1	30	1	25
Ajde	1	16	1	9
Ovsa	—	50	—	50